

Мавзу: Солиқ текшируви ва (ёки) солиқ назоратининг бошқа чоралари натижасида аниқланган солиқ соҳасида ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш тартиби.

Режа:

- 1. Солиқ текшируви ва (ёки) солиқ назоратининг шакллари.**
- 2. Солиқ текширувлари натижасида аниқланган солиқ соҳасида ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва қарор қабул қилиш тартиби.**

I. Солиқ текшируви ва (ёки) солиқ назоратининг шакллари.

Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 5-бўлим, 17-бобида (*Солиқ назорати тўғрисидаги умумий қоидалари, Солиқ текширувлари*) Ваколатли органларнинг солиқ тўловчилар ва солиқ агентлари томонидан солиқ тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилиши устидан назорат қилишга доир фаолияти солиқ назоратидир.

Солиқ назорати мақсадида давлат органлари, муассасалари, ташкилотлар ва мансабдор шахслар солиқ тўловчиларни солиқ бўйича ҳисобга олиш учун зарур бўлган маълумотларни белгиланган тартибда солиқ органларига тақдим этиши шарт.

Солиқ, божхона органлари ва бошқа ваколатли органлар, прокуратура органлари ҳамда тергов органлари солиқ тўғрисидаги қонунчилик бузилишлари, ўзлари олиб бораётган солиқ текширувлари ҳақидаги ўзида мавжуд материаллар тўғрисида бир-бирини хабардор қилади. Шунингдек мазкур органлар ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариш мақсадида бошқа зарур ахборот билан алмашишни амалга оширади. Бундай хабардор қилиш тартиби мазкур органлар ўртасидаги келишувлар билан белгиланади.

Солиқ назорати материаллари Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитаси томонидан белгиланган тартибда солиқ тўловчи ҳисобда турган жойдаги солиқ органида текширув тугаган кундан кейинги иш кунидан кечиктирмай рўйхатдан ўтказилади.

Солиқ кодексининг 136-моддасида Солиқ назоратининг шакллари кўрсатилган бўлиб,

- 1) солиқ текширувлари;
- 2) солиқ мониторинги шаклида амалга оширади.

Солиқ органлари солиқ текширувларининг қуйидаги турларини ўтказди:

- камерал солиқ текшируви;
- сайёр солиқ текшируви;
- солиқ аудити.

Камерал солиқ текшируви — солиқ тўловчилар томонидан солиқлар ва йиғимлар тўғри ҳисобланишини, ўз вақтида ва тўлиқ бюджет тизимига тўланишини текшириш мақсадида солиқ тўловчи, солиқ агентлари томонидан тақдим этилган солиқ ҳисоботларини ва (ёки) солиқ органида мавжуд бўлган солиқ тўловчининг фаолияти тўғрисидаги бошқа маълумотларни ўрганиш ва таҳлил қилиш асосида солиқ органи томонидан ўтказиладиган текширув ҳисобланади.

Кўшилган қиймат солиғини қоплаш билан боғлиқ бўлган камерал солиқ текшируви Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 14 августдаги 489-сон қарори билан тасдиқланган Кўшилган қиймат солиғи суммаси ўрнини қоплаш тартиби тўғрисидаги низом асосида белгиланади.

Сайёр солиқ текшируви — солиқ органлари томонидан солиқларни ҳисоблаб чиқариш ва тўлаш соҳасида солиқ тўловчиларнинг айрим мажбуриятларини, шунингдек, солиқ тўғрисидаги қонунчиликда белгиланган бошқа мажбуриятларини бажариш бўйича ўтказиладиган текширув бўлиб, унда ҳисобга олиш ҳужжатларининг, товар-моддий қимматликлар ва пул маблағлари ҳаракатининг, шунингдек, солиқ тўловчининг фаолияти билан боғлиқ бўлган бошқа ахборотнинг таҳлили ўтказилади.

Солиқ аудити — солиқ тўловчининг муайян даврдаги молия ва солиқ ҳисоботларининг солиқ тўғрисидаги қонунчиликка барча жиҳатлардан мувофиқлиги ва ҳаққонийлигини, солиқ солиш мақсадларида бухгалтерия ҳисоби ва солиқ солиш мақсадларида ҳисобга олишда солиқ мажбуриятларининг тўғри шакллантирилиши ва акс эттирилишини солиқ органи томонидан ўтказиладиган ўрганиш орқали солиқларни тўғри ҳисоблаш ва тўлашнинг тўғрилигини текширишдир.

Сайёр солиқ текшируви ва солиқ аудити Текширувларни электрон рўйхатга олиш ягона тизими орқали Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Тадбиркорлик субъектларининг ҳуқуқлари ва

қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича вакилни хабардор қилган ҳолда амалга оширилади, давлат рўйхатидан ўтмасдан тадбиркорлик фаолиятини амалга оширувчи жисмоний шахсларни текшириш бундан мустасно.

Солиқ тўловчиларда ўтказилган текширув натижалари солиқ органлари томонидан текширув тугатилганидан кейин уч кун ичида Текширувларни электрон рўйхатга олиш ягона тизимига киритилади.

Солиқ текширувини ўтказувчи солиқ органининг мансабдор шахси, солиқ тўловчи ва унинг вакиллари солиқ текширувининг иштирокчилари ҳисобланади.

Солиқ текширувларига зарур ҳолларда Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 149 — 153-моддаларида белгиланган тартибда гувоҳ, эксперт, мутахассис, таржимон ва холислар жалб этилиши, шунингдек, экспертиза тайинланиши эксперт, мутахассис ва таржимонни жалб қилиш учун солиқ органи томонидан тегишли давлат органлари ва ташкилотларига муурожаат қилинади.

Солиқ текшируви давомида кўрсатмалар олишдан аввал солиқ органининг мансабдор шахси гувоҳни кўрсатмалар беришни рад этганлик ёки бундан бош тортганлик ёхуд била туриб ёлғон кўрсатмалар берганлик учун жавобгарлик тўғрисида огоҳлантиради.

Солиқ текширувини ўтказувчи солиқ органининг мансабдор шахси солиқ тўловчини экспертиза тайинланганлиги тўғрисидаги қарор билан таништиради ва ҳуқуқларини тушунтирилади.

II. Солиқ текширувлари натижасида аниқланган солиқ соҳасида ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш ва қарор қабул қилиш тартиби.

Солиқ кодексининг 159-моддасида Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини кўриб чиқиш натижалари бўйича қарор қабул қилиш баён этилган.

Хусусан, Солиқ аудити ва сайёр солиқ текшируви материалларини ушбу Кодекснинг 158-моддасида назарда тутилган тартибда кўриб чиқиш натижалари бўйича солиқ органининг раҳбари (раҳбар ўринбосари) қуйидагиларни назарда тутувчи қарорни қабул қилади:

1) солиқ аудити материаллари бўйича солиқлар ва пенялар қўшиб ҳисоблаш ёки буни рад этиш;

2) солиқ тўловчини солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш ёки буни рад этиш.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда содир этилган солиққа оид ҳуқуқбузарлик ҳолатлари мазкур ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатлар ва бошқа маълумотларга, ўзига нисбатан текширув ўтказилган шахс томонидан ўз ҳимояси учун келтириладиган важларга ҳамда ушбу важларни текшириш натижаларига ҳавола қилган ҳолда, ўтказилган солиқ текширувида қандай белгиланган бўлса, шундай баён этилади.

Шахсни солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортиш тўғрисидаги қарорда ушбу Кодекснинг шу ҳуқуқбузарликларни назарда тутувчи моддалари ва қўлланиладиган жавобгарлик чоралари кўрсатилади.

Солиқларни қўшиб ҳисоблашни назарда тутувчи қарорда, агар солиқларга оид қарздорлик текширув жараёнида аниқланган бўлса, солиқларга оид аниқланган ушбу қарздорлик миқдори ва тегишли пенялар суммаси кўрсатилади.

Солиққа оид ҳуқуқбузарлик содир этганлик учун жавобгарликка тортишни рад этишни назарда тутувчи қарорда бундай рад этиш учун асос бўлган ҳолатлар баён этилади.

Солиқ текшируви натижалари бўйича қарорда ўзига нисбатан қарор чиқарилган шахс ушбу қарор устидан қайси муддат ичида шикоят қилишга ҳақли бўлса, ўша муддат ва қарор устидан юқори турувчи солиқ органига шикоят қилиш тартиби кўрсатилади.

Агар солиқ аудити жараёнида солиқ органининг қарори асосида ортиқча қайтарилган солиқ суммаси аниқланган бўлса, солиқлар суммаларини қўшиб ҳисоблаш тўғрисидаги қарорда мазкур сумма ушбу солиқ бўйича солиқ қарзи деб эътироф этилади. Ушбу солиқ суммаси солиқ тўловчига қайтарилган тақдирда, у маблағларни ҳақиқатда олган кундан эътиборан, солиқ суммаси ҳисобга ўтказишга қабул қилинган тақдирда эса — ушбу солиқ суммаси ҳисобга олишга қабул қилинган кундан эътиборан ушбу сумма солиқ қарзи деб эътироф этилади.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор қабул қилинганидан кейин солиқ органининг раҳбари (раҳбари ўринбосари) ушбу Кодекснинг 161-моддасида назарда тутилган тартибда ва шартларда ушбу қарорнинг ижроси учун таъминлаш чораларини кўришга ҳақли.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қабул қилинган қарор ўзига нисбатан ушбу қарор қабул қилинган шахсга (шахснинг вакилига) берилган кундан эътиборан бир ой ўтгач кучга киради.

Солиқ аудити ва (ёки) сайёр солиқ текшируви натижалари бўйича қарор у қабул қилинган кундан эътиборан икки кун ичида ўзига нисбатан ушбу қарор қабул қилинган шахсга (унинг вакилига) имзо қўйдириб берилиши ёки олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усул орқали топширилиши керак.

Агар қарорни бериш ёки у олинган сана тўғрисида далолат берувчи бошқа усулда топшириш имкони бўлмаса, у юридик шахснинг жойлашган ери ёки жисмоний шахснинг яшаш жойи бўйича почта орқали буюртма хат билан юборилади. Қарор почта орқали буюртма хат билан юборилганда буюртма хат юборилган кундан эътиборан бешинчи кун у берилган сана деб ҳисобланади.

Солиқ органининг қарори устидан шикоят берилган тақдирда, мазкур қарор кучга киради.

Ўзига нисбатан тегишли қарор чиқарилган шахс қарор кучга киргунига қадар уни тўлиқ ёки қисман ижро этишга ҳақли. Бунда шикоятнинг берилиши шахсни кучга кирмаган қарорни тўлиқ ёки қисман ижро этиш ҳуқуқидан маҳрум этмайди.